

POSTANOWIENIE

Dnia 26 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania H. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 26 czerwca 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 15 listopada 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa (kasa Sądu Apelacyjnego w [...]) na rzecz adwokat S. M. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 listopada 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 17 lutego 2016 r. i oddalił odwołanie H. L. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. z dnia 7 sierpnia 2015 r., odmawiającej ubezpieczonemu prawa do emerytury.

Sąd odwoławczy podniósł, że weryfikacji w postępowaniu sądowym podlegały okresy aktywności zarobkowej odwołującego się. Zatrudnienie od 1 sierpnia 1973 r. do 31 sierpnia 1979 r. (6 lat, 1 miesiąc, 0 dni) w [...]

Przedsiębiorstwie [...], w pełnym wymiarze czasu pracy w charakterze murarza w kanałach remontowych przy budowie dużych zakładów pracy, nie budzi wątpliwości. Jednak kolejny już okres pracy (od 9 lipca 1980 r. do 2 października 1994 r.), w Kopalni [...] w T., nie może być kwalifikowany do okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach. Po pierwsze, wnioskodawca nie legitymuje się świadectwem pracy w szczególnych warunkach, po drugie, mimo pouczenia o obowiązku składania wniosków dowodowych, nie zgłosił ich (ani w postaci dokumentów, ani świadków). Nie zaoferował żadnego materiału dowodowego poza własnymi twierdzeniami, a postępowanie dowodowe Sąd Okręgowy ograniczył do przesłuchania wnioskodawcy.

W tej sytuacji wadliwe jest stanowisko Sądu pierwszej instancji, że przedmiotowe ustalenia zostały dokonane w oparciu o zeznania świadków i dokumenty z akt osobowych odwołującego się, bowiem tego rodzaju dowody nie zostały przeprowadzone. Natomiast treść świadectwa pracy nie wskazuje na charakter pracy pozwalający na zaliczenie jej do zatrudnienia w warunkach szczególnych, bowiem praca murarza na powierzchni, murarza, tynkarza i posadzkarza na powierzchni, co do zasady, do prac szczególnych nie należy. W oparciu o twierdzenia wnioskodawcy nie można zaś przyjąć, że była to wyłącznie praca na wysokości, czy też praca w branży energetycznej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny orzekł reformatoryjnie z mocy art. 386 § 1 k.p.c.

Skargę kasacyjną w imieniu odwołującego się wniósł profesjonalny pełnomocnik, zaskarżając wyrok w całości i podnosząc naruszenie prawa procesowego, to jest art. 232 k.p.c., przez jego niezastosowanie i nieprzeprowadzenie z urzędu dowodu z przesłuchań świadków.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący zwrócił uwagę, że jest ona oczywiście uzasadniona, gdyż *prima facie* widoczne jest naruszenie art. 232 k.p.c., przejawiające się w niepodjęciu inicjatywy dowodowej z urzędu, mimo istnienia w przedmiotowej sprawie szczególnej sytuacji i tym samym naruszenie interesu podlegającego szczególnej ochronie, to jest, prawa skarżącego do chociażby minimalnej egzystencji. Natomiast wskazana przesłanka szczególnej sytuacji dotycząca interesu podlegającego szczególnej ochronie uzasadniająca

podjęcie się przez Sąd inicjatywy dowodowej z urzędu, na podstawie art. 232 k.p.c., została wprost wskazana w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2000 r., III CZP 4/00 (OSNC 2000 nr 11, poz. 195).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. ustanawia zamknięty katalog okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarżący formalnie wskazał na jedną z nich i w ten sposób określił zakres postępowania podczas przedsądu. W jego ocenie skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że oczywista zasadność skargi powinna dać się stwierdzić na pierwszy rzut oka bez zbytniego wgłębiania się w sprawę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2007 r., III UK 45/07, LEX nr 898318) i polegać na takim naruszeniu norm prawnych, które nie budzi wątpliwości, a możliwe jest do stwierdzenia przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2007 r., I PK 113/07, LEX nr 896056). Niemniej sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, czyli że jej zarzuty są zasadne *prima facie* i w sposób oczywisty prowadzą do uznania zaskarżonego wyroku za błędny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531). Jest tak dlatego, że o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, iż jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej podstawy naruszenia konkretnych i powołanych w podstawach kasacyjnych przepisów prawa materialnego lub procesowego widocznej przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez wdawania się w pogłębioną analizę prawną (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2012 r., I PK 130/11, LEX nr 1215258).

W ramach przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej strona powodowa powołała przepis postępowania, a mianowicie art. 232 k.p.c., zarzucając sądowi brak stosownej inicjatywy dowodowej. Powołana norma reguluje dwie

sytuacje. W zdaniu pierwszym nakłada na strony obowiązek (ciężar) procesowy wskazywania dowodów dla stwierdzenia faktów, z których wywodzi skutki prawne. Tego rodzaju powinność jest adresowana do strony i stąd nie może być naruszona przez sąd.

Z kolei zdanie drugie art. 232 k.p.c. przewiduje możliwość dopuszczenia dowodu, który nie został wskazany przez strony. Ten przepis w postępowaniu apelacyjnym ma zastosowanie przez art. 391 § 1 k.p.c., a ten nie został powołany we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Nie może także ująć uwadze etap ocenianego postępowania sądowego. Chodzi wszak o spojrzenie na obowiązki sądu odwoławczego z perspektywy art. 381 k.p.c. Tego zaś aspektu skarga kasacyjna nie porusza.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych specyfika postępowania dowodowego ma szerszy wymiar. W sprawach o świadczenia (emerytura, renta z tytułu niezdolności do pracy), ciężar udowodnienia przesłanek uprawniających do świadczenia spoczywa na odwołującym się. Przedmiotowy proces toczy się generalnie w myśl zasady kontradiktoryjnego postępowania, a w nim, o rodzaju i zakresie roszczenia, decyduje odwołujący się. Ciężar udowodnienia twierdzeń spoczywa na tej stronie, która je zgłasza (art. 6 k.c. w związku z art. 232 zdanie pierwsze k.p.c.). Sąd z urzędu może dopuścić dowód na podstawie art. 232 zdanie drugie k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2010 r., II CSK 297/10, LEX nr 970074), wyjątkowo sąd może dopuścić dowód z urzędu niewskazany przez stronę (art. 232 zdanie drugie k.p.c., tak w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2011 r., III CSK 238/10, LEX nr 964473).

Ad casum, zwraca uwagę fakt, że aktywizm sędziowski winien wspomagać a nie zastępować inicjatywy dowodowej stron. W sprawie o emeryturę postępowanie dowodowe – choć w ograniczonym zakresie – toczy się już przed organem rentowym. W jego toku strony mogą przedstawić dowody z zeznań świadków na piśmie. Wówczas znane są dane osobowe tych osób oraz ich miejsce zamieszkania. Tego rodzaju informacja aktualizuje obowiązek działania sądu powszechnego w myśl art. 232 zd. 2 k.p.c. W przedmiotowym postępowaniu odwołujący się nie zgłaszał takich dowodów przed organem rentowym, a w toku postępowania podnosił, że z racji różnic wieku osób, z którymi pracował, nie widział

od wielu lat. W takim układzie procesowym można spodziewać się działań zmierzających do wydobywania inicjatywy dowodowej od stron. Temu służy uprawnienie z art. 5 k.p.c. (przewodniczący może udzielić stronom występującym w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego potrzebnych wskazówek co do czynności procesowych oraz pouczać je o skutkach tych czynności i skutkach zaniedbań) albo z art. 207 § 2 k.p.c., który pozwala zarządzić wymianę pism procesowych, lub z art. 212 k.p.c., umożliwiającego wstępne wyjaśnienie stanowisk stron i zwrócenie uwagi na celowość ustanowienia pełnomocnika procesowego. Dopiero gdy i te środki nie doprowadzą do wykazania niezbędnej inicjatywy dowodowej stron, sąd może dopuścić dowód z urzędu, jeżeli wie o jego istnieniu.

Poruszone problemy uwypuklają fakt, że w przedmiotowej sprawie z racji reakcji poszczególnych norm prawa procesowego nie można doszukać się oczywistego naruszenia art. 232 k.p.c. Tym samym nie można twierdzić o ziszczeniu się przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Zapewnienie minimalnej egzystencji należy odnieść od powszechnego wieku emerytalnego, którego osiągnięcie realizuje cel ubezpieczenia ryzyka socjalnego z racji wieku.

Z tych względów orzeczono z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym rozstrzygnięto po myśli § 15 ust. 2 w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2015 r., poz. 1801).